

STŘEDISKO PRO
POMOC STUDENTŮM
SE SPECIFICKÝMI NÁROKY
Masarykova univerzita

Tlumočení ve vzdělávání

Dana Peňázová

Tlumočník ve vzdělávání

„Tlumočník znakových jazyků je osoba, která používá znakový jazyk v prostředí veřejných škol za účelem usnadnění komunikace mezi uživatelem ZJ a laikem, a která plynule ovládá oba jazyky, jejich kulturu a zákonitosti.“

Kde tlumočení probíhá

- ZŠ, SŠ, SOU - speciální (pro sluchově postižené) -13 škol v ČR
- ZŠ a SŠ hlavního vzdělávacího proudu - integrace, inkluze
- VOŠ (HK - Tlumočnictví českého znakového jazyka)
- VŠ (Brno, Praha, HK, Ostrava, Liberec)

ZŠ pro sluchově postižené

- “Většinou” není potřeba tlumočnick - vyučující ovládající ČZJ + asistent pedagoga Neslyšící;
- Zařazení mezi nepedagogické pracovníky - DPP, pracovní poměr;
- Náplň práce: tlumočení výuky, školních a kulturních akcí, konzultací s rodiči, vyšetření v SPC, metodická setkání, pedagogické porady, exkurze, telefonáty pro neslyšící zaměstnance, překlady textů, projektové dny atd.

SŠ pro sluchově postižené

- Probíhá tlumočení za přítomnosti tlumočnicka + asistent pedagoga Neslyšící;
- Zařazení mezi nepedagogické pracovníky;
- Náplň práce: tlumočení výuky, zkoušek, maturitních zkoušek, školních kulturních akcí, konzultací s rodiči, vyšetření v SPC, metodická setkání a pedagogické porady, exkurze, telefonáty pro neslyšící zaměstnance, překlady textů atd.;

ZŠ a SŠ hlavního vzdělávacího proudu

- Vyhláška 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
- Podpůrná opatření - 4. a 5. stupeň podpory - tlumočnick ČZJ, přepisovatel, asistent.
- Současnost - není známo, že by k tomuto typu tlumočení docházelo, tlumočníci jsou v pozici znakovacího asistenta žáka/pedagoga.

VŠ - jen v hlavním vzdělávacím proudu

- Střediska pro podporu studentů se specifickými nároky (Teiresiás MU v Brně, Augustin UHK, Alfons VUT Brno, Slunečnice TeUO apod.) a další.
- Obory při VŠ
Výchovná dramatika neslyšících, JAMU Brno
Čeština v komunikaci neslyšících - tlumočení zajišťováno automaticky.

VŠ - jen v hlavním vzdělávacím proudu

- Zařazení mezi neakademické pracovníky - DPP, HPP.
- Náplň práce - tlumočení výuky (semináře, přednášky, cvičení, laboratoře atd.), exkurze, sportovní a adaptační kurzy, konzultace, imatrikulace a promoce, všechny akce pořádané univerzitou, porady, překlady ([webové stránky](#), [TSP](#), oficiální texty, informace studentům), účast na projektech.

VŠ

- Zákon č. 11/1998 o vysokých školách - vyrovnat příležitost handicapovaným studentům pro studium na VŠ.
- MU - směrnice č. 8/2014 Zajištění přístupnosti MU pro osoby se zdravotním postižením.
- MU - směrnice č. 9/2014 O studiu osob se specifickými nároky na MU.

Každá VŠ má vlastní směrnici O studiu osob se specifickými nároky.

SŠ

x

VŠ

- celá třída N
- jeden stálý obor
- stálý pedagogický sbor
- výuka od rána
do odpoledních hodin
- rozvrh na školní rok

- jeden N, malá skupina
- obor dle přihlášky N
- střídání vyučujících
- výuka do večerních
hodin i o víkendech
- rozvrh na semestr

Specifika tlumočení ve vzdělávání (SŠ, VŠ)

- Specializovaná slovní a znaková zásoba, odborná terminologie (na MU online slovník [Dictio](#)).
- Neexistující znaky – vytváření strategií, nových znaků.
- Vyžaduje větší přípravu – rozdělení tlumočnické činnosti na přímou a nepřímou.
- Základní znalost a porozumění dané problematice.
- Nutnost samostudia.
- Vyjednávání při zajišťování materiálů.

Problémy, úskalí:

- Tlumočnické ⇔ asistent?
- Přítomnost tlumočnické ⇔ nepříjemnost.
- Nedůvěra ⇔ spojenec studenta.
- Zrušený servis před výukou ⇔ vyučující, student.
- Nízká informovanost o tlumočnické profesi na akademické půdě.

Výzkum Elizabeth Caldwell Langer

- Mezi tlumočnický prostřednictvím internetové diskuze.

Formulovala 3 okruhy problémů:

- Identita a formování role;
- Selhávání komunikace;
- Prostor;

1. Identita a formování role

- Vnímání profesionality ze strany tlumočnicka.
- Tlumočníci v komunitním tlumočení jsou vnímáni jako více profesionální.
- Vyučující si často myslí, že student je tlumočnickova zodpovědnost.
- Tlumočnick často vnímán jako asistent, pomocník.
- Není brán jako profesionál.
- Není považován za člena týmu.

2. Selhávání komunikace

- Mezi učitelem a tlumočnickem.
- Moc učitele ve třídě.
- Tlumočnicka učitel vnímá jako dozor/kontrolu ve třídě.
- Nedůvěra.
- Nesdílení materiálů pro přípravu.

3. Prostor

- „*Třídní bezdomovectví*“ - tlumočnick nepatří nikam.
- Chybí zázemí pro tlumočnicka - studenti mají pocit, že tlumočnick není důležitý.
- Třídy jsou plné – problém najít místo, kde by student dobře viděl.
- Učitelé si stěžují, že je tlumočnick dělá méně důležitými - „*je to přece jeho třída*“.

Jaké vzdělání by měl mít tlumočnick ve vzdělávání?

- Kvalifikační požadavky – navrženy do novely zákona O pedagogických pracovnících.
- Nejednotný systém vzdělávání tlumočnicků v ČR.
- Ideálně vystudovaný obor, ve kterém tlumočí - často nereálné.
- Většina VŠ požaduje vysokoškolské vzdělání.

Spokojenost studentů s tlumočnickými službami

- Tlumočení znakového jazyka na vysokých školách v České republice – bakalářská práce.
- Dotazníkové šetření – 32 studentů z MU, UK, JAMU, ČVUT, VŠE.

	<i>MU</i>	<i>UK</i>	<i>JAMU</i>	<i>ČVUT</i>	<i>VŠE</i>
Prezenční	10	6	0	1	1
Kombinované	13	0	1	0	0

Vybrané problémy z výsledků šetření

- Nedostatečný počet tlumočnicků.
- Nemožnost vybrat si vyhovujícího tlumočnicka.
- Nedostatečná odbornost tlumočnicků.
- Požadavek na dva tlumočnický ve výuce.
- Nedodržování etických pravidel na 100 %.
- Pozdní příchody.
- Požadavek na tlumočnicka v každém předmětu.
- Nutnost dalšího vzdělávání tlumočnicků.

Použitá literatura

- Směrnice MU č. 8/2014 Zajištění přístupnosti Masarykovy univerzity pro osoby se zdravotním postižením
- Směrnice MU č. 9/2014 O studiu osob se specifickými nároky na Masarykově univerzitě
- Tesaříková, D. Tlumočení znakového jazyka na vysokých školách v ČR. Bakalářská práce. UK, 2012.
(<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/72342/>)
- Winston, A. E. Educational Interpreting – How It Can Succeed. Gallaudet University, 2004.
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdější předpisů

Děkuji za pozornost.